

‘Peacekeeping Warrior’

Krijger en vredessoldaat: paradox?

Na 11 september 2001 kwam met name uit de Verenigde Staten de oproep: *all soldiers must be warriors*. De recente uitzendingen naar Irak en Afghanistan laten echter zien dat er niet alleen aan ‘warriors’ maar ook aan ‘peacekeepers’ behoefte bestaat. In theorie leiden beiden rollen tot dilemma’s omdat ze om verschillende benaderingen en houdingen vragen. Kan een militair eigenlijk wel beide rollen vervullen? Is hij in staat om zijn ‘scherfvest’ (ook psychologisch) uit te doen?

Drs. W.A. Broesder – kolonel der Koninklijke Marechaussee*

Elf september 2001 heeft wereldwijd grote gevolgen gehad en leidde er uiteindelijk toe dat de Verenigde Staten de *global war on terror* uitriep. Voor militairen die sinds het einde van de Koude Oorlog steeds intensiever betrokken waren geraakt bij deelname aan vredesoperaties was het effect vooral merkbaar door de opleving van het zogeheten ‘warrior-ethos’.

Amerika, een land dat voor velen als voorbeeld dient, gaf aan *a nation at war* te zijn en riep militairen op tot het warrior-schap: *all soldiers must be warriors*. Deze oproep vond gehoor. En misschien niet eens alleen omdat het een uitkomst bood in de ervaren contradictie tussen de rol van *peacekeeper* en die van *warrior*. Ook het geweld in Afghanistan en Irak plaatst de warrior op de voorgrond. Maar hedendaagse missies laten zien dat er naast warriors ook nadrukkelijk behoefte bestaat aan *peacekeepers*.

De vraag is nu in hoeverre beide rollen door dezelfde militair kunnen worden uitgevoerd? En in hoeverre is er sprake van een inherente contradictie tussen het zijn van een warrior en het zijn van een *peacekeeper*?¹

Is het mogelijk om het vijandbeeld dat de militair als warrior heeft af te schudden wanneer wederopbouwtaak moeten worden uitgevoerd? Kan een militair tegelijkertijd of opeenvolgend een warrior én een *peacekeeper* zijn? Kan hij ook psychologisch gezien zijn *schurfvest* uittrekken?

Natuurlijk geldt de vraag naar de betekenis van het onderscheid van de rollen niet slechts voor de individuele militair maar ook voor de organisatie. Kunnen beide rollen door dezelfde eenheid worden uitgevoerd? Of is het scheiden van de warrior- en *peacekeeper*-taken, zoals dat bijvoorbeeld plaatsvindt in het onderscheid tussen Provinciale Reconstructie Teams (PRT) en Battlegroups, effectiever en meer verantwoord? Moet een *peacekeeping*-eenheid worden afgelost nadat ze warrior-taken heeft uitgevoerd? In dit artikel zal vooral de vraag naar de betekenis voor de individuele militair centraal worden gesteld.

* De auteur is onderzoeker bij de Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensie Academie.

1 S. Whitworth, geciteerd door D. Iskra, ‘Book Review: Men, Militarism & UN Peacekeeping: A gendered Analysis’, *Armed Forces & Society*, 2006, p. 140. <http://afs.sagepub.com>.

Er is al veel onderzoek gedaan naar zowel de rol van warrior als die van peacekeeper, maar naar de (on)verenigbaarheid van beide rollen is nog maar weinig onderzoek verricht. Het doel van dit artikel is om na te gaan in hoeverre er aandacht is besteed aan de verschillen tussen de warrior en de peacekeeper, en welke resultaten dat heeft opgeleverd.

Eerst geef ik een korte weergave van de geschiedenis van de militair als warrior. Vervolgens schets ik de ontwikkeling van peacekeeping en de rol van de militair daarin. Hiermee wordt het verschil tussen de rollen van de warrior en die van de peacekeeper duidelijk. Tot slot geef ik aan of de (militaire) praktijk en de theorie uitvoering van de twee rollen mogelijk acht.

De militair als warrior

De warrior bestaat sinds mensenheugenis en is een persoon die zich (tegen betaling) bezighoudt met oorlogvoering. Geweldgebruik behoort tot zijn specifieke kenmerken, maar ondanks dat is de warrior echter geen brute geweldenaar die van doden houdt. Vaak lijkt er sprake te zijn van een zekere bezieling in de strijd van de warrior.

Het is vooral de maatschappelijke waardering voor de warrior die door de tijd heen verschilt. In de achttiende eeuw werd hij geëerd en wellicht zelfs geromantiseerd. In een ode van William Wordsworth werd de warrior omschreven als:

*this is he whom every man in arms should wish to be.*²

En ook Von Clausewitz beschrijft hem met een zekere positieve waardering door aan te geven dat de oorlogsrealiteit een warrior beslist zou vernietigen als hij niet een zekere kracht van lichaam en ziel had, zij het door geboorte of training gegeven, die hem onverschillig maakt

voor die realiteit.³ Hedendaagse waardering spreekt uit de beschrijving van Christopher Coker die warriors betitelt als:

a special group who provide morality in war,

waarmee hij ze tevens onderscheidt van hooligans, gangsters en terroristen.⁴ Toch zijn er verschuivingen in de opvattingen over een warrior.

De recente geschiedenis laat zien dat militaire inzet, na de mondiale oorlogen, verschuift van hoofdzakelijk zogeheten warrior-taken naar peacekeeper-taken. Het is na de val van de Berlijnse Muur in 1989, en de daardoor veranderde militaire situatie tussen oost en west, dat de warrior zelfs in de schaduw komt te staan van de zogeheten peacekeeper. Dit duurde tot de al genoemde Amerikaanse *global war on terror*. In 2003 besloot de toenmalige Amerikaanse Chief of Staff generaal Peter Schoomaker dat om de nieuwe, complexe operationele omgeving het hoofd te kunnen bieden, iedere soldaat bovenal een warrior moest zijn, getraind en

FOTO: B.W. MOSLEY

De 'warrior' bestaat al sinds mensenheugenis. De maatschappelijke waardering voor de 'warrior' verschilt door de tijd heen

2 Wordsworth, W. 'Character of the Happy Warrior', www.bartleby.com/41/391.html.

3 Carl von Clausewitz, *On War*, trans. Michael Howard and Peter Paret (London: Everyman, 1993), p. 101.

4 Coker, C., *The Warrior Ethos: Military Culture and the War on Terror* (London and New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2007), Introduction.

zijn. Peacekeeping heeft in die definitie betrekking op een inzet:

*involving military personnel, but without enforcement powers, undertaken by the UN to help maintain or restore international peace and security in areas of conflict.*⁹

Daarbij is sprake van:

- *instemming* van alle partijen ten aanzien van de aanwezigheid en de activiteiten van de missie;
- *onpartijdigheid* van de peacekeepers in hun relatie tot de partijen;
- *minimaal gebruik van geweld* – alleen als laatste middel en alleen als zelfverdediging of ter verdediging van de voortgang van de missie.¹⁰

Tijdens de Koude Oorlog was er slechts sprake van een klein aantal VN-peacekeeping-missies. Deze missies moesten vrede en veiligheid bewerkstelligen in door oorlog geteisterde gebieden. Ze bestonden uit kleine groepen ongewapende militairen die een wapenstilstand moesten monitoren of uit gewapende contingents die als buffer tussen strijdende partijen werden geplaatst.¹¹

Na de Koude Oorlog was er sprake van een snelle en significante schaalvergroting op het gebied van VN-peacekeeping. Waren er ten tijde van de Koude Oorlog gemiddeld zo'n 13.000 geüniformeerde peacekeepers actief, begin 1993 waren dit er reeds 78.500. Ook het aantal deelnemende landen steeg na het einde van de Koude Oorlog in zes jaar tijd van 26 naar 76. Anno 2008 zijn er 82.237 geüniformeerde peacekeepers uit 119 landen actief.¹²

voorbereid op direct contact met en vernietiging van de vijand.⁵

Daartoe moest een warrior-ethos centraal gesteld worden in het leven van de soldaat. Te midden van de chaos en verwarring die hoort bij de *global war on terror*, moet de soldaat zijn taken kunnen blijven uitvoeren, nooit opgeven, geen nederlaag accepteren of gevallen kameraden achterlaten, zo stelt het ethos.⁶ Hij is de bewaker van de vrede, vernietigt de vijand en blijft overeind.⁷ Met andere woorden: hij moet (weer) een warrior zijn. Wederom een rolverschuiving. Eén die door veel militairen wordt omarmd, wellicht omdat ze beter aansluit bij het imago van de militair.

Peacekeeping; een historische beschouwing

Sinds 1948 is er al sprake van peacekeeping-missies, maar nog steeds bestaat er geen eenduidige definitie. De term is uitgevonden lang nadat de praktijk was begonnen en improvisatie karakteriseert de evolutie van het concept.⁸ Tot het einde van de Koude Oorlog gold een VN-definitie waarin de drie basisprincipes zijn vervat, die overigens nog steeds van belang

5 Generaal P.J. Schoemaker, Army Chief of Staff, geciteerd in *Engineer*, Vol 35, January-March 2005, p.18

6 *Soldiers creed*. www.army.mil/thewayahead/creed.html, geraadpleegd op 7-1-2007.

7 Waar in dit artikel 'hij' wordt geschreven kan tevens 'zij' worden gelezen.

8 Findlay, T. 'The new peacekeepers and the new peacekeeping', in Findlay (ed), *Challenges for the New Peacekeepers* (Oxford: Oxford University Press, 1996), p.12.

9 Findlay, T., op.cit., p. 12.

10 Findlay, T., op.cit., pp.12, 24-29.

11 Findlay, T., op.cit., p. 18.

12 United Nations, Peacekeeping Operations, Background note, 31 October 2007, www.un.org/Depts/dpko/dpko/bnote010101.pdf.

Maar er was niet alleen sprake van groei en schaalvergroting. Ook de aard van de missies veranderde. Ze werden complexer, robuuster, uitgebreider en meer geavanceerd. In vergelijking met de vroege missies vinden veranderingen plaats vooral op het gebied van de drie traditionele basisprincipes (instemming, neutraliteit en minimaal geweld). Ten aanzien van het principe 'minimaal gebruik van geweld' geldt dat steeds meer missies peace-enforcement (ofwel dwangelementen) noodzakelijk maken, waardoor de beeldvorming verandert en de grenzen tussen peacekeeping- en gevechtssituaties vervagen. Als gevolg van het veranderen van peacekeeping naar peace-enforcing missie is het risico op gedood worden als gevolg van vijandelijkheden is 1,51 maal zo groot geworden. Was ten tijde van de Koude Oorlog 24,1 procent van alle doden in peace-keeping-missies slachtoffer van vijandelijkheden, gedurende de periode na de Koude Oorlog steeg dit percentage tot 37,6 procent.¹³

Voor wat betreft het instemmingprincipe kan worden opgemerkt dat er steeds vaker sprake is van inzet zónder instemming van alle partijen over de aanwezigheid en de activiteiten van de VN. Behalve deze twee veranderde basisprincipes geldt dat militairen tegenwoordig met regelmaat worden ingezet bij intrastatelijke conflicten, een type conflict waar de VN zich traditioneel niet mee bemoeide – op een enkele uitzondering na.¹⁴

Van peacekeeping naar peace-enforcing

In 1992 is de uitbreiding van de mogelijkheden en activiteiten van de VN door secretaris-generaal Boutros Boutros-Ghali opgenomen in een zogeheten *Agenda for Peace*. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen inzet ten behoeve

FOTO: US AIR FORCE, A. ALLMOND

van preventieve diplomatie, peacemaking, peacekeeping en post-conflict peacebuilding. Over het mogelijk moeten gebruiken van meer geweld merkte de secretaris-generaal op dat dit in conflict kan zijn met de aard van de (peacekeeping) missie en de verwachtingen van de aanwezige peacekeepers kan overstijgen. Om die reden deed hij de aanbeveling om zo nodig in plaats van peacekeeping-eenheden, zwaarder bewapende en extensiever getrainde peace-enforcement-eenheden vrijwillig en onder duidelijk gedefinieerde omstandigheden in te zetten.¹⁵

In grote lijnen wordt bij vredesoperaties mét inzet van militairen onderscheid gemaakt tussen peacekeeping en peace-enforcing. Peacekeeping kan dan worden gedefinieerd als militaire inzet, met instemming van alle bij het geschil betrokken partijen, gericht op zowel het voorkómen van een conflict als het bewerkstelligen van vrede. Peace-enforcing heeft betrekking op het handhaven of herstellen van de orde en vrede met gebruik van militaire machtsmiddelen, en met internationale instemming.¹⁶

13 Benjamin, S., FRCS, MPH; Burnham Gilbert M. MD, PhD., ' Fatality Trends in United Nations Peacekeeping Operations, 1948-1998', *The Journal of the American Medical Association*, Vol. 284 No.5, August 2, 2000, pp. 598.

14 Findlay, T., op.cit., p. 13.

15 United Nations, An Agenda for Peace, Preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping, A/47/277 – S/24111, 17 June 1992. www.un.org/Docs/SG/agpeace.html, pp. 4 §44.

16 United Nations, An Agenda for Peace, Preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping, A/47/277 – S/24111, 17 June 1992. www.un.org/Docs/SG/agpeace.html, pp. 1, 2.

Irak, 2006. Amerikaanse militairen tijdens een aanvalsmis­sie.
De helikopter behoort tot de ‘Task Force No Mercy’...

omschrijven in een definitie. Maar onderscheid, en begrip voor het onderscheid, is van groot belang omdat het duidelijk maakt waarvoor militairen worden ingezet, wat ze kunnen verwachten, welke taken ze moeten uitvoeren en welke taakopvatting daarbij hoort. Een voorbeeld van dit belang is te vinden in de opmerking van een militair naar aanleiding van diens missie in Somalië, die in 1992-1993 in korte tijd wijzigde van humanitaire hulp naar peace-enforcement en terug naar peacebuilding.

*We had far too many ambiguous orders given to us and every day things would be changing (...) orders changed daily, so if you missed a day, you didn't know where you were. Shoot in the air, shoot in the ground. Shoot wherever. Don't shoot. That was a problem.*¹⁸

Kortom, de mate van geweldgebruik tijdens vredesoperaties leidde niet alleen tot een uitbreiding van de definitie met onder meer peace-enforcement maar tevens tot onduidelijkheden over de taakuitvoering van de militair.

De militair als peacekeeper

Dag Hammarskjöld, secretaris-generaal van de VN (april 1953 tot september 1961), verwoordde de onduidelijkheden in zijn veel geciteerde stelling:

*Peacekeeping is not a soldier's job, but only a soldier can do it.*¹⁹

De discussie of peacekeeping eigenlijk wel een taak is voor de krijgsmacht herhaalt zich met

17 Generaal Krulak geciteerd door S. Cocksedge, 'The three-block war and future conflict, some implications for the rifle platoon', *Australian Army Journal*, Volume III, Number 1, 2005, pp. 267.

18 Winslow geciteerd door Franke, V.C., *Resolving Identity Tensions: The case of the Peacekeeper*, (Vol. XIX No.2, Fall 1999). www.lib.unb.ca/Texts/JCS/fall99/Franke.htm, p. 2.

19 NATO Review, On-line library, Hammarskjöld geciteerd door Moskos in *Debate; can soldiers be peacekeepers and warriors?*, Web edition, Vol. 49 – no. 2, Summer 2001 p. 4. www.nato.int/docu/review/2001/0102-04.htm.

Zo zijn al veel verschillende vormen van operationele inzet binnen de context van peacekeeping door de betrokken organisaties nauwkeurig beschreven en vastgelegd in protocollen.

De grenzen zijn in de praktijk echter vaag en niet exact aan te geven. Immers: tijdens missies zijn situaties tijdelijk en kunnen zich plaatselijk heel snel wijzigen. Deze veranderlijkheid wordt onder meer duidelijk in de stelling op basis waarvan generaal Krulak (1996) zijn zogeheten theorie van de *three-block war* schetst:

*In one moment in time, our service members will be feeding and clothing displaced refugees – providing humanitarian assistance. In the next moment, they will be holding two warring tribes apart – conducting peace-keeping operations. Finally, they will be fighting a highly lethal mid-intensity battle. All on the same day, all within three city blocks. It will be what we call the three-block war.*¹⁷

Misschien laat de praktijk van operationele inzet en de mate van geweldgebruik zich niet

enige regelmaat. Zowel het VN-principe van peacekeeping dat geweld niet het (enige) antwoord is op geweld alsook de taakopvatting van militairen zelf speelt hierbij een belangrijke rol. Het dilemma als gevolg van het VN-standpunt aangaande geweld wordt helder in het door de 'International Peace Academy' uitgegeven handboek. Dit boek stelt nadrukkelijk dat op basis van het VN-principe *no use of force*, aanpassing vereist is van de houding en de benaderingswijze van de militair.²⁰

FOTO SVENSKA FN-FÖRBUNDET

Van voormalig secretaris-generaal Dag Hammarskjöld is de stelling afkomstig: 'Peacekeeping is not a soldier's job, but only a soldier can do it'

De problemen waar een militair tijdens peacekeeping-operaties mee wordt geconfronteerd zijn namelijk niet dezelfde als die in zijn reguliere militaire training. Vooral de beperking van het gebruik van geweld vereist een heel andere benadering in het aanpakken van conflicten. Het grootste verschil, volgens het handboek, heeft betrekking op de relatie van

de militair met de lokale bevolking in het operatiegebied. Als peacekeeper zal een militair regelmatig worden gevraagd om taken uit te voeren die niet vanzelfsprekend zijn voor een militair in operationele omstandigheden.

Bidwell verwoordt deze paradoxale situatie als volgt. Wanneer peacekeeping inhoudt, zo stelt hij, dat controle op geweld plaatsvindt zonder het gebruik van geweld of handhavingmaatregelen, dan leidt dit gegarandeerd tot verwarren en mogelijk tot onverenigbare rollen voor militairen. Immers, een militair die is opgeleid of getraind voor peacekeeping moet enerzijds voldoen aan de hoge eisen die worden gesteld aan geduld en tact maar mag anderzijds uiteraard geen soldaat worden die zich tam en vriendelijk laat ontwapenen of kidnappen.²¹

Zoals aangegeven kan ook de taakopvatting van de militair zelf de rol van peacekeeper lastig maken. De socioloog Janowitz waarschuwde tientallen jaren geleden dat professionele militairen zich zouden kunnen verzetten tegen peacekeeping-taken omdat ze deze politieachtige activiteiten minder prestigieus en respectvol zouden vinden dan de traditionele gevechtstaken.²² Een bevestiging hiervan zien we in de uitspraken van respectievelijk een Britse en Canadese officier tijdens de missie in Cyprus:

One thing makes a soldier different and better than anybody else. The thing which gives dignity which nobody else can have is respect for the man he is fighting. No civilian can ever have that. No soldier who hasn't fought can have it either. In peacekeeping the trouble is that you don't have an enemy, and this means you don't have any dignity as a soldier.

*Even in peacekeeping you need some trouble to keep the men happy. The more trouble there is, the more everybody enjoys peacekeeping. Without trouble, peacekeeping runs against the grain of the soldier.*²³

Ook Ricks bevestigt de genoemde militaire attitude. Hij citeert een MP-officier, zelf belast

20 International Peace Academy, *Peacekeeper's Handbook* (New York: Pergamon Press, 3rd ed., 1984), p. 373.

21 Bidwell, Shelford, 'The theory and practice of peacekeeping', *International Affairs*, Vol 54, no.4, October 1978, p. 636.

22 Janowitz geciteerd door Franke, Volker C., in 'The Social Identity of Peacekeeping', in Britt Thomas W. and Adler Amy B. (eds.), *The Psychology of the Peacekeeper: Lessons from the field* (Westport: Praeger Publishers, 2003), p. 34.

23 Moskos geciteerd door Franke, V.C., in *Resolving Identity Tensions: The case of the Peacekeeper*, p. 8.

met patrouilletaken en voortdurend contact met de lokale bevolking:

*The infantry and other combat units, by contrast, tend to hate it. The maneuver guys find it very frustrating, they get trash thrown at them and they want to hit somebody.*²⁴

Miller brengt met haar onderzoek *Do soldiers hate peacekeeping?* enige nuance aan. Ze con-

optreden in peacekeeping-situaties en het al dan niet gebruiken van (hoeveel?) geweld. Het is een duidelijke en eenduidige boodschap. Een boodschap die wordt verstaan door militair en krijgsmacht. Ze beëindigt de discussie rond militair optreden in peacekeeping-operaties, waar vaak zelfs nauwelijks sprake is van ‘keeping peace’.²⁶ Militaire training ter voorbereiding op oorlog is tenminste duidelijk en het warrior-zijn leidt tot een eenduidige en ongecompliceerde taakopvatting.²⁷

FOTO NIMH

Tijdens de Koude Oorlog waren er slechts enkele VN-missies. Hier: Britse militairen in VN-verband in Cyprus, circa 1963

cludeert dat er onder de Amerikaanse militairen die in 1992 deelnamen aan de missie in Macedonië op zijn minst sprake is van gemengde gevoelens en dat er geen duidelijk dominant standpunt is over deelname aan deze peacekeeping-operatie.²⁵

Toch gelden dezelfde sentimenten als waar Janowitz op doelde nog steeds, maar nu om een andere reden, en in versterkte mate. Er is immers een nieuwe situatie ontstaan. De *global war on terror* en de oproep *all soldiers must be warriors*, vragen om gevechtssklare militairen. Deze oproep lijkt de onduidelijkheden op te lossen die het gevolg zijn van het militair

De warrior versus de peacekeeper

Ondanks de oproep tot en een eventuele voorkeur voor warrior-schap, laten zowel afgeronde als huidige missies zien dat beide vormen van operationele inzet vereist zijn, zij het tijdelijk of plaatselijk. Alvorens aan te geven hoe de

24 Ricks, Th. E., ‘U.S. Military Police Embrace Kosovo Role’, *Washington Post*, March 25, 2001, p. A21.

25 Miller, L.L., ‘Do soldiers hate peacekeeping? The case of preventive diplomacy operations in Macedonia.’ *Armed Forces & Society*, Vol. 23, No. 3, 1997, p. 446.

26 Murray, Th. M., *Peacekeeping or Peace-Enforcement: There is a Difference*, 1993, zie URL <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1993/MTM.htm>, p. 2.

27 Crews, W.J. – Senate Enquiry into Australia’s Involvement in Peacekeeping Detering Operations. The Returned & Services League of Australia Limited, March 2007, p. 4.

warrior en de peacekeeper in de praktijk en volgens de theorie aan elkaar gerelateerd zijn, geef ik eerst van beide een profielschets.

Een profielschets van de warrior is zonder moeite te herkennen in de wijze waarop de US Army website 'Army's Way Ahead' de kwaliteiten van de Amerikaanse soldaat weergeeft:

American soldiers, possessed of a fierce warrior ethos and spirit, fight in close combat, dominate key assets and terrain, decisively end conflicts, control the movement of people, protect resource flows, and maintain post-conflict stability.

Tevens is de warrior:

*flexible, adaptive, and competent and infused with the Army's Warrior Culture, fierce, disciplined, well trained, and well equipped and prepared for the stark realities of the battlefield.*²⁸

Deze profielschets past naadloos op de in 2003 aangekondigde warrior door Army Chief of Staff generaal Peter Schoomaker, en staat bijna haaks op de traditionele peacekeeper. De hoofdtaken van de peacekeeper bestaan namelijk volgens het *Peacekeeper's Handbook* uit: observeren, toezicht houden, patrouilleren, rapporteren, onderhandelen, bemiddelen en informatie verzamelen. Als gevolg van zijn taken zal de peacekeeper geweld moeten voorkómen, niet door te vertrouwen op zijn wapen maar door middel van onderhandeling, verzoening en bemiddeling.²⁹ Ook de recenter omschreven taken van een peacekeeper, per missie vastgelegd in een mandaat, gaan uit van zo min mogelijk geweld en van het ontbreken van een vijandbeeld.

Er bestaan meerdere uiteenlopende opvattingen over de relatie tussen de warrior en de peacekeeper. Zowel in de (militaire) praktijk als in de

theorie variëren die opvattingen van onverenigbaar tot complementair. In de onderstaande paragrafen worden deze opvattingen uitgewerkt.

De praktijk

De (militaire) praktijk plaatst weinig of geen vraagtekens bij de uitvoerbaarheid van beide taken. Captain Jamison stelt in een nogal eenzijdige benadering dat de US Marines als warriors volgens bepaalde normen en waarden, een zogenoemd 'moreel kompas', binnen en buiten dienst, omgaan met anderen. Met name het gebruik van geweld vindt op grond van dit kompas verantwoord plaats en is daardoor gericht tegen de juiste personen.³⁰

Met andere woorden, zowel de warrior als de

Toekomstige uitrusting van de 'Future Force Warrior'

peacekeeper wordt, los van de situatie, gestuurd door een moreel kompas waardoor er geen sprake kan zijn van onverenigbaarheid van rollen. De wijze waarop beide rollen kunnen worden uitgevoerd, wordt niet onderbouwd.

28 US Army, *The Way Ahead; Our army at war*, May 2004, zie www.army.mil/thewayahead/foreword.html, p. 7.

29 International Peace Academy, op.cit., p. 85.

30 Jamison Yi, 'MCMAP and the Marine Warrior Ethos', *Military Review: the professional journal of the US Army*, Vol. 84, November - December 2004, p. 24.

Ook Blackstone geeft in zijn artikel over soldaten in Somalië hoofdzakelijk voorbeelden van situaties waarin de rollen verenigbaar zijn. ‘Elke soldaat is tevens een diplomaat’, zo stelt hij. Het is hun warrior ethos, mits behoorlijk gekanaliseerd, dat hen helpt om de taken in *Stability Operations and Support Operations* (‘SOSO-missies’) te verwezenlijken. Ze doen dit door de bevolking te overtuigen van hun bereidheid om veiligheid te bieden. Soldaten zijn de enigen die het kunnen.³¹ Hoe het proces werkt, wordt ook door Blackstone niet nader uitgewerkt. Zowel Jamison als Blackstone refereren aan incidentele voorbeelden van (heroïsch) gedrag en kunnen hun beweringen niet baseren op empirisch onderzoek. Een tegengesteld standpunt, dat wil zeggen dat de rollen onverenigbaar zijn, kan worden afgeleid uit de hulpverleningspraktijk van Muse. Deze stelt namelijk, op basis van zijn counselor-ervaringen, dat dezelfde emotionele vaardigheden die soldaten helpen te overleven tijdens het gevecht, te weten: het uitschakelen van bepaalde gevoelens, maken dat ze niet in staat zijn wezenlijk contact te maken met hun partner wanneer er sprake is van relatieproblemen.³² Indirect is hieruit af te leiden dat de warrior volgens Muse niet in staat is tot interpersoonlijke vaardigheden die nodig zijn om peacekeeping-taken als onderhandelen en bemiddelen op zich te nemen. Echter, ook Muse baseert zijn standpunt op specifieke ervaringen en niet op empirisch onderzoek.

Tot slot, in het kader van de praktijkvisie over de (on)verenigbaarheid van de rollen, betoogt Robinson dat het niet zozeer gaat om het al dan niet kunnen verenigen van de verschillende rollen maar dat Amerika geen soldaten meer heeft en wil, maar enkel warriors. Met andere woorden: het is een keuze. Het warrior-ethos, zo stelt Robinson, is een uiting van het standpunt van Amerikaanse militairen dat zij genoeg hebben van *Operations Other Than War* (OOTW), zoals peacekeeping. Of zoals Robinson, een vroegere voorzitter van de US Joint Chiefs of Staff, citeert:

*Echte mannen houden zich niet bezig met OOTW.*³³

Uiteraard draagt ook deze visie niet bij aan een wezenlijke onderbouwing van de wijze waarop peacekeeper en warrior zich verhouden. Maar de visie geeft wel aan welke rol de militaire taakopvatting sterk beïnvloedt.

De theorie

In 2003 stelt de socioloog en historicus Getso, voornamelijk op basis van literatuuronderzoek, dat de rollen van peacekeeper en warrior onverenigbaar zijn. Als gevolg van deelname aan peacekeeping-operaties verliezen militairen bepaalde warrior-vaardigheden, gewenste automatische reacties en geconditioneerde responsen. Daarnaast vindt er bij de militair die wordt ingezet als peacekeeper, volgens Getso een zogeheten ‘psychologische shift’ plaats. Dat wil zeggen: hij gaat denken en handelen als een peacekeeper in plaats van een gevechtssoldaat c.q. warrior.

Zo zal hij bijvoorbeeld zijn vijandbeeld verliezen en het gebruik van geweld anders beoordelen. Hierdoor ontstaat bij inzet van dezelfde eenheden voor opeenvolgende gevechts- en peacekeeping-operaties het probleem dat de mindset van de ingezette militairen moet worden veranderd. Om deze reden is training niet alleen vóór deelname aan peacekeeping-missies noodzakelijk maar ook ná deelname. Wordt de ‘gevechtssoldaat’ voor deelname aan een peacekeeping-missie getraind in terughoudendheid voor wat betreft actiebereidheid, na de peacekeeping-missie zal een transitie moeten plaatsvinden naar de combat-georiënteerde mindset.

Ondanks dat training de uitvoering van taken mogelijk maakt stelt Getso dat de mindset-karakteristieken van de peacekeeper, te weten: *consent, neutrality, minimal use of force* (zie de basisprincipes van peacekeeping), de rollen van warrior en peacekeeper onverenigbaar maken. Een warrior vecht immers niet met instemming, heeft een vijand, en gebruikt (veelal) geweld

31 Blackstone Robert C., ‘Somalia: Soldiers in SOSO’ *Military Review: the professional journal of the US Army*, Vol. 85, March-April 2005, p. 45.

32 Muse S., ‘Fit for Life, Fit for War: Reflections on the Warrior Ethos’, *Infantry*, March - April 2005, p. 24.

33 Robinson. P., ‘Modern America has warriors, not soldiers’, *The Spectator*, June 2007, pp. 22-24.

om problemen op te lossen.³⁴ Dit theoretische standpunt wordt overigens door de praktijk bevestigd wanneer een VS-militair, werkzaam als peacekeeper in Bosnië opmerkt:

*We were taught to sneak around these tanks quietly, surprise the enemy and destroy him in combat. But here we are supposed to stay out of combat by being obvious. To me, it's like teaching a dog to walk backwards.*³⁵

Rollen

Een belangrijke theorie in het kader van de relatie tussen warrior en peacekeeper is de zogeheten roltheorie. Deze theorie stelt dat gedrag onder meer wordt gestuurd door verwachtingen die mensen hebben bij een bepaalde rol. In de discussie over warrior versus peacekeeper betekent dit dat verwachtingen ten aanzien van het handelen van de soldaat als warrior verschillen van die over het gedrag van de soldaat als peacekeeper. Dit geldt zowel voor de militair zelf als voor zijn omgeving. De rol specificert de doelen, de taken en het gedrag dat hoort bij een bepaalde situatie.³⁶

Wanneer rollen veranderen of niet in overeenstemming zijn met de verwachtingen die men heeft (of had), onduidelijk zijn of in strijd met elkaar, ontstaat rolspanning. Zo zullen door een missie die voornamelijk was bedoeld om opbouwwerkzaamheden te verrichten maar vervolgens verandert in een missie waarin vooral gevochten wordt, conflicten ontstaan over de gewenste rol van de soldaten, hetgeen tot spanning kan leiden. Spanning kan tot uitdrukking komen in bijvoorbeeld onzekerheid, angst en geïrriteerdheid, maar ook in lichamelijke reacties en gedragingen (roken, verzuim). Deze gevolgen treden vooral op wanneer er sprake is van een situatie waarin de eisen van

de omgeving die aan de persoon worden gesteld niet in overeenstemming zijn met de vermoemens en verlangens van die persoon. Wanneer het iemand niet lukt de spanningen en de oorzaken ervan op een of andere wijze de baas te worden, kunnen op den duur problemen ontstaan met de gezondheid en het welbevinden.³⁷

Er zijn dus aanknopingspunten die de roltheorie biedt bij het bestuderen van de relatie tussen de rol van peacekeeper en die van warrior. De beperking van de roltheorie is de complexiteit van de vele verschillende belanghebbenden (de militaire organisatie, het thuisfront, de lokale bevolking, de militair zelf, enzovoort), die allen bepaalde ideeën hebben over wat de militair wel, of juist niet, zou moeten doen. Met andere woorden: de praktijk is veel genuanceerder dan de theorie.

Ten aanzien van de huidige missie in Afghanistan betekent dit concreet dat de als peacekeeper uitgezonden militair niet alleen beide rollen aan den lijve zal ondervinden, maar ook nog geconfronteerd zal worden met de verwachtingen die hijzelf en anderen van de Nederlandse militair in Afghanistan hebben. Daardoor zal hij een zeker rolspanning ervaren. Immers, de praktijk is dat de militair:

- vertrekt op basis van een moeizaam tot stand gekomen politiek besluit om deel te nemen aan de wederopbouw in Afghanistan;
- komt uit een samenleving die vindt dat Nederlanders niet moeten vechten;
- een thuisfront achterlaat dat zich zorgen maakt en waarover hij zich zorgen kan maken;
- deel uitmaakt van een krijgsmacht die steeds meer het 'warrior-schap' voorstaat;
- is gekleed, bewapend en getraind voor warrior-taken;
- in het uitzendgebied wordt geconfronteerd met een behoeftige bevolking;
- in het uitzendgebied wordt geconfronteerd met levensbedreigende gevechtssituaties, kameraden gewond ziet raken of zelfs gedood ziet worden.

In 2003 tracht Franke de relatie tussen warrior en peacekeeper inzichtelijk te maken door

34 Getso, R., *Preparing Warriors to be Peacekeepers*, 2003, www.class.uidaho.edu/martin/archives/peacejournal/Peacekeeping/Peacekeeping1.doc, pp. 3-7.

35 O'Connor geciteerd door Franke, Volker C., in *Resolving Identity Tensions: The case of the Peacekeeper*, p. 3.

36 Biddle Bruce J., *Role Theory; Expectations, Identities, and Behaviors* (New York: Academic Press, Inc., 1979), p. 8.

37 Kleber, R. J. en Winnubst J.A.M., 'Het hanteren van rolspanningen', in E. van de Vliert, Visser, A.Ph., Zwaga, P.G.J., Winnubst, J.A.M. en Ter Heine E.J.H. (redactie), *Rolspanningen* (Meppel: Boom, 1983), p. 185.

behalve het betrekken van verschillende rollen, ook factoren als identiteitsontwikkeling, groepsprocessen en omgevingskenmerken in ogenschouw te nemen. Het is te simpel, zo stelt Franke, om uit te gaan van eenzijdige beïnvloeding van de rol c.q. identiteit op het gedrag. Rollen en/of identiteiten, waarden, attitudes en gedrag beïnvloeden elkaar wederzijds. Ieder individu heeft volgens hem een repertoire van identiteiten ter beschikking en elke identiteit maakt het individu duidelijk wie hij is en wat een bepaalde identiteit aan waarden met zich meebrengt.

uitgedaagd in die context. Wanneer de missie verschuift naar peacekeeping, kan de ‘nieuwe of jongere’ identiteit van peacekeeper in conflict komen met de al sterk ontwikkelde warrior-identiteit.³⁸

Ontkenning

De mogelijke spanningen die vervolgens optreden kunnen volgens Franke worden opgelost door de oplossingsstrategieën: ontkenning, ondersteuning, differentiatie of integratie. De meest simpele en weinig effectieve manier van omgaan met spanning als gevolg van con-

FOTUS AIR FORCE, J.M. FOSTER

Indonesische ‘peacekeepers’ onderweg naar Libanon (2006) om het staakt-het-vuren tussen de Hezbollah en Israël te monitoren

Zo kan een individu zowel de warrior- als de peacekeeperidentiteit in zijn repertoire hebben maar is de significantie en het op de voorgrond treden van een bepaalde identiteit afhankelijk van de mate van ontwikkeling van die specifieke identiteit en sociale context. Bijvoorbeeld, wanneer een militair voornamelijk getraind is als warrior zal hij gedurende een peace-enforcement operatie probleemloos functioneren. Immers, geen enkele andere identiteit wordt

flicterende identiteiten is ontkenning van één van beide identiteiten. Een voorbeeld hiervan is de warrior die terugkomt van een peacekeeping-missie in Bosnië om weer aan de slag te kunnen gaan met zijn eigenlijke taak. Op deze wijze distantieert hij zich nog steeds van de peacekeeperrol.

38 Franke, V.C., *Resolving Identity Tensions: The case of the Peacekeeper*, p. 1.

Ondersteuning

Een tweede strategie houdt in dat men één van de conflicterende identiteiten (die van peacekeeper versus die van warrior) ondersteunt met andere grote belangen in het leven, om op deze wijze de dissonantie te verminderen. Een voorbeeld hiervan is de peacekeeper die zijn besluit om geweld te gebruiken rechtvaardigt door het niet te koppelen aan het warrior-schap maar aan het handelen in het belang van het herstellen van de vrede en veiligheid.³⁹

Empirisch onderzoek naar cognitieve inconsistenties toont aan dat wanneer een bepaalde subidentiteit beter past bij iemands zelfbeeld, bijvoorbeeld de militair die zich meer warrior voelt dan peacekeeper, hij meer geneigd is om spanning op te lossen door één van beide genoemde strategieën (ontkenning of ondersteuning). Tevens is aangetoond dat hetzelfde geldt naarmate men meer geneigd is zwart-wit te denken.⁴⁰ Deze relatief simpele strategieën zijn echter niet altijd effectief in situaties waar de verschillende identiteiten (bijna) even sterk zijn.

Differentiatie

Een derde, meer gecompliceerde strategie bestaat uit differentiatie. In dat geval wordt een identiteit opgedeeld in subidentiteiten en kan een mogelijk conflict tussen de verschillende rollen zelfs worden voorkómen. Bijvoorbeeld de gevechtssoldaat die eigenlijk meer waarde hecht aan de warrior dan aan de peacekeeper, heeft trouw en gehoorzaamheid beloofd, is bovenal een professioneel militair en kan op basis daarvan ook peacekeeping-taken uitvoeren zonder dat dit zijn zelfbeeld aantast.

Integratie

Tot slot zou door middel van de vierde strategie, integratie, een dilemma worden opgelost door de strijdige identiteiten in te bedden in een soort superidentiteit die, indien sterk genoeg, ofwel de spanning oplost ofwel de cognitieve

rechtvaardiging biedt voor bepaald gedrag. Hiermee zouden peacekeeping-taken een integraal onderdeel worden van het professionele zelfbeeld in plaats van 'alleen een soldaat kan het doen'. Militairen die oorlogvoering en peacekeeping beschouwen als even belangrijke componenten van het 'militair-zijn' zullen gemakkelijker switchen tussen missies zonder hun zelfbeeld geweld aan te doen of in gevaar te brengen.

De werkwijze van de vier verschillende strategieën bij ervaren spanning als gevolg van de peacekeeper- en warriorrol is samengevat in de tabel.

Strategie	Attitude
• Ontkenning	Ik ben een warrior, geen peacekeeper
• Ondersteuning	Ik ga het doen maar eigenlijk is het mijn werk niet
• Differentiatie	Ik ga het doen want ook dat kan ik
• Integratie	Ik ga het doen want ook die taak hoort bij mij

De meer complexe en effectieve methoden om spanningen op te lossen, of wellicht zelfs te voorkomen, moeten al in een vroeg ontwikkelingsstadium van een bepaalde identiteit worden geïntegreerd.⁴¹ Militaire vorming gericht op integratie van zowel de rol als peacekeeper als die van warrior als onderdeel van de militaire professie kan voorkómen dat er spanningen optreden door overwaardering van één van beide rollen.

Zowel warrior als peacekeeper

Met de opleving van het warrior-ethos en het robuuster worden van vredesoperaties is het verschil tussen de warrior en peacekeeper pregnanter geworden. De warrior treedt ook in Nederland meer op de voorgrond, en wellicht kwam de oproep *all soldiers must be warriors* voor de militaire peacekeeper gelegen. Immers, hij opereerde al langer in het spanningsveld van het principe 'minimaal geweldgebruik' bij peacekeeping-missies en de stijgende nood-

39 Franke, V.C., 'The Social Identity of Peacekeeping', pp. 41-47.

40 Abrams, D., Hogg & Mullin, B.A., Tetlock, P.J. geciteerd door Franke, V.C. in 'The Social Identity of Peacekeeping', p. 46.

41 Franke, V.C., *Resolving Identity Tensions: The case of the Peacekeeper*, p. 8 - 10.

FOTO US ARMY

Peace gaf secretaris-generaal van de VN Boutros Boutros-Ghali aan dat er gedurende een missie situaties kunnen ontstaan die het vermogen van peacekeepers overstijgen, en op grond waarvan inzet van zwaarder bewapende en meer getrainde eenheden het overwegen waard is.⁴² Centraal staat nu de vraag of beide rollen door dezelfde militairen of eenheden kunnen worden uitgevoerd.

De beantwoording van deze vraag is niet alleen belangrijk in het kader van het verhogen van de effectiviteit van een missie maar ook om eerlijke en verantwoorde informatie naar uit te zenden personeel te kunnen verstrekken. De opvattingen over de relatie tussen de warrior en de peacekeeper lopen uiteen van onverenigbaar tot complementair, maar lijken in vele gevallen eerder te worden gevormd door intuïtie, belangen en veronderstellingen dan door onderbouwing op basis van empirisch onderzoek.

Bestudering van de praktijk laat slechts zien dat verschillen worden herkend en dat er ondanks een mogelijk verschil in waardering voor de rollen sprake is van een loyale uitvoering van taken. De theorie laat behalve dat verschillen tussen de rollen kunnen leiden tot spanning en conflicten en zelfs tot gedragsexcessen. Tevens toont de theorie aan dat er een groeiend aantal factoren is dat de relatie tussen de warrior en de peacekeeper beïnvloedt.

Conclusie

Een begin van het antwoord op de vraag in hoeverre een peacekeeper een warrior kan zijn en vice versa is te vinden in de resultaten van het, weliswaar nog beperkte, empirische onderzoek naar de strategieën die mensen gebruiken om spanningen op te lossen.⁴³ Deze resultaten laten zien dat de militair, indien voornamelijk getraind als warrior, in een situatie die zowel de rol van warrior als die van peacekeeper van hem vraagt, bij spanning geneigd zal zijn als warrior te handelen (ontkenning). Hieruit kan vervolgens worden afgeleid dat, afhankelijk

Het warrior-ethos is opgeleefd, zeker in de VS

zaak om geweld te gebruiken in de steeds complexer en agressiever wordende vredesmissies. De oproep was duidelijk.

Maar de duidelijkheid verdwijnt als we kijken naar de situaties waar militair ingrijpen noodzakelijk wordt geacht. Vrede wordt niet slechts bevochten en vereist naast veiligheid evenzeer taken als diplomatieke ondersteuning, orderherstel en wederopbouw. En zelden of nooit zal er sprake zijn van een afgebakende fasering, waardoor militaire inzet zich beperkt tot het bewerkstelligen van veiligheid. De militair zal veelal opeenvolgend of zelfs gelijktijdig de veiligheid moeten bevechten, en door onderhandeling en bemiddeling als diplomaat de wederopbouw mogelijk moeten maken. Met andere woorden: de situatie vereist dat in de militair zowel de warrior als de peacekeeper aanwezig is. Beiden zijn nodig maar verschillen nadrukkelijk van elkaar. In de *Agenda for*

42 United Nations, *An Agenda for Peace*, op. cit., pp. 4 §44.

43 Franke, V.C., 'The Social Identity of Peacekeeping', pp. 46-47.

*Bemiddeling bij de overdracht van een weggelopen
kameel bij de Israëliësch-Jordaanse bestandslijn, 1960.
In hoeverre kan een 'peacekeeper' een 'warrior' zijn?
En andersom?*

van de training die de militair heeft gehad, bij oplopende spanning, agressief gedrag meer voor de hand ligt dan vriendelijkheid of bemiddeling. Tevens is aangetoond dat naarmate men meer zwart-wit denkt, men ook meer geneigd is te kiezen voor een simpele oplossingsstrategie als ontkenning.

In eerste instantie lijken deze resultaten te wijzen in de richting van onverenigbaarheid van beide rollen. Omdat simpele strategieën niet altijd effectief zijn voor het oplossen van spanning, zijn mensen geneigd om te zoeken naar meer complexe strategieën als differentiatie of zelfs integratie. En hier liggen de kansen om spanningen en negatieve effecten zo veel mogelijk te beperken of uit te sluiten.

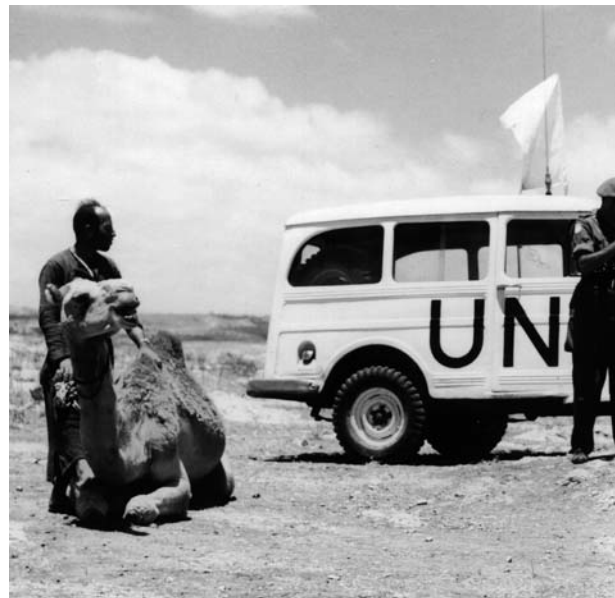
Integratie

Deze complexe strategieën zijn nog niet empirisch onderzocht. Toch is het aannemelijk dat wanneer militaire vorming en training is gericht op integratie van het idee dat zowel vredestaken als gevechtstaken deel uitmaken van het takenpakket van de professionele militair, deze zullen leiden tot het flexibel kunnen omgaan met de verschillende rollen.

Een dergelijke vorming zal militairen toerusten met het besef dat beide rollen even waardevol en belangrijk zijn voor het welslagen van hun taak in het missiegebied en zal spanning als gevolg van onduidelijke verwachtingen, minimaliseren. Hierdoor lijkt het mogelijk om dezelfde militairen of eenheden zowel de warrior-taken als de peacekeeper-taken te laten uitvoeren.

Nader onderzoek

Dat het 'warrior-peacekeeper dilemma' zo gemakkelijk en snel tot herkenning en begrip leidt, betekent dat het onderwerp leeft. Daarnaast houdt het tevens het risico in dat onuitgesproken criteria de definities bepalen en veronderstellingen als waarheid worden

geaccepteerd. Er zijn nog veel vragen en nader onderzoek is nodig. Om bij te dragen aan het oplossen van de spanningen tussen de verschillende rollen zal allereerst moeten worden vastgesteld wat precies te verstaan onder een warrior en een peacekeeper.

Om helderheid te bieden over op welke wijze integratie van beide rollen kan worden bewerkstelligd, zal eerst moeten worden bepaald hoe de rollen zich tot elkaar verhouden. Meerdere opties zijn mogelijk. Welke elementen zijn terug te vinden in beide rollen en welke sluiten elkaar uit? Is de peacekeeper-rol een extra rol, die bovenop de basisrol van de warrior komt? Is peacekeeping werk voor een militair of is hij de enige die het kan? ■

Literatuur

Boeken

- Biddle Bruce, J. *Role Theory; Expectations, Identities, and Behaviors* (New York: Academic Press, Inc., 1979)
- Clausewitz, Carl von, *On War*. trans. Michael Howard and Peter Paret, (London: Everyman, 1993)
- Coker, C., *The Warrior Ethos: Military Culture and the invoke War on Terror* (London and New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2007)
- Findlay, T., 'The new peacekeepers and the new peacekeeping', in Findlay (ed.), *Challenges for the New Peace-*